

ЧИКА ВЕЉКО – ГРОМОВИТИ РАВАНГРАДСКИ БАРД

Све што доживех, осетих, што смислих,
што схватих видом тек очију стислих,
све у тој уској, убојој домаји –
ту моја звезда и мркне и сјаји!

Навршило се јуче, 27. јула, пола столећа како је преминуо Вељко Петровић (1884-1967), песник, приповедач, публициста, књижевни и ликовни критичар, историчар уметности, енциклопедиста, новинар и ненадмашни усмени козер. Био је један од најплоднијих и

штеника Јована Момировића, а преминула је свега пар недеља по Вељковом рођењу. Основну школу и гимназију Вељко Петровић је похађао у родном граду и ту је, још младићем, задахнут тим сомборским „господственим пелцером“, који га је красио цео живот, а који, истовремено, подра-

ДУБОКА ВЕЗАНОСТ ЗА ЗЕМЉУ И ЗАВИЧАЈ

После завршене сомборске гимназије, Вељко је студирао и апсолвирао права у Будимпешти. Бавио се новинарством као сарадник загребачког „Србобрана“ и члан редакције сарајевске „Српске ријечи“. Стихове је објављивао од 1902, а приповетке и књижевне чланке од 1905. године. Од 1911. г. Вељко Петровић је живео у Београду. Прву збирку „Родољубиве песме“, која је имала леп одјек код књижевне критике и публике, објавио је 1912. године. У балканским ратовима био је ратни извештач, а у Првом светском рату борио се као српски добровољац, прошававши албанску голготу крајем 1915.

године. Радио је током рата и у Женеви, у Публицистичко-пропагандном бироу. Ту је постао члан Југословенског одбора. Између два рата био је високи чиновник Министарства просвете, од 1939. г. директор Радио Београда, а у време окупације био је кратко затворен у логору Бањица. После Другог светског рата постао је дугогодишњи управник Народног музеја у Београду. Објавио је више збирки песама, приповетки и есеја. У три издања (1930, 1954-58. и 1964.) објављена су Петровићева сабрана дела.

Фасцинантан опус од 200 приповедака Вељка Петровића, које су одликовали унутарње јединство и складни однос делова и целине (Ј. Деретић), од којих су оне најбоље, скоро увек мотивисане родним градом и његовим

људима („Буња“, „Салашар“, „Голубица са црним срцем“, „Микошићеве сирене“, „Федор“, „Стеклиш у Раванграду“, „Молох“, „Баба Маца“, „Мајка Старжинка“ и друге), занавек је у српској књижевности овековечио Сомбор, његов менталитет, темперамент, обичаје, друштвени живот, архитектуру, природу околину, као и овдашње заносе, заблуде, пороке, нагоне и плаховитости, често сликајући слом једног утврђеног начина живота, узрокован бурним збивањима и променама света око нас. Његове приповетке обилују стваралачком страсти, као и изразито лирским и топлим емоцијама, без патетике и сувишног сентимента. Писац дубоке

туре и господства, која је красила Вељка Петровића.

Остао је привржен родном граду, коме је у својим приповеткама наденуо данас широко прихваћен псеудоним – **Раванград**. Обилазио га је често, а пред крај живота, већ начет болешћу, дошао је да учествује у снимању филма **Мике Антића „Тројица из старог Сомбора“**, у коме су учествовали и композитор Петар Коњовић, те сликар Милан Коњовић. Кроз текстове својих приповедака и у писмима која је писао пријатељима, чика Вељко је наглашавао како жели да почива на сомборском гробљу, у комшилуку Лазе Костића (*Идем ја у моју лепу жућу земљу на ледици Црвенки, далеко и од сомборских вармеђаша и ланцоша, а још даље од ових живих и мртвих Београђана и Новосађана*). У писму послатом сомборским градским оцима свог последњег лета, пише како би у Сомбору желео гробницу, *скромну али засебну, за материне, очеве и Миливојеве* (братове) *кости а, већ, и за остатке нас двоје, мислећи на супругу Мару и себе*. Када су му Сомборци тада понудили на поклон кућу у његовом Раванграду, одговорио им је: *Само ћете мој прах однети кући*. То завештање није испуњено, па је чика Вељко – громовити раванградски бард, сахрањен у Алеји великана на Новом

Вељко, са супругом Маром, у сомборском фијакеру, почетком шездесетих година XX века

најбољих српских књижевних стваралаца у XX веку. Овај страственик прошлости, врстан познавалац српске историје и културне баштине у Војводини, аутор преко 350 одредница посвећених

зумева и питомост духа, и снажну ерудицију, беспрекорну учтивост и савршене манире, господску одмереност и уздржаност, али и старинску срдачност за госта и пријатеља.

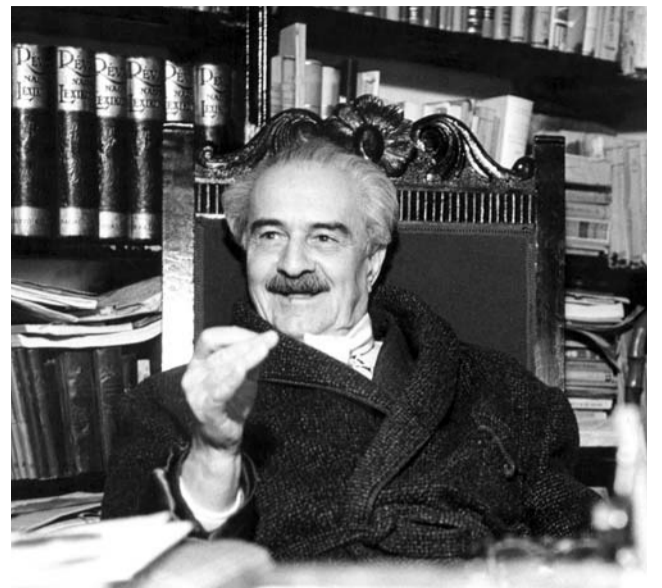

У Сомбору, са књижевником Јаношом Херцегом (лево) и управником сомборског позоришта Жигом Јасеновићем (десно) почетком 1967. године

српским писцима и сликарима, објављених у првој нашој (Станојевићевој) енциклопедији, и са Миланом Кашанином ко-аутор темељног дела „Српска уметност у Војводини од доба деспота до уједињења“, обновитељ српске родољубиве поезије, како га је назвао Јован Скерлић, и најизразитији приповедач равничарских мотива, рођен је 23. јануара 1884. г. у Сомбору, као син свештеника Светођурђевске цркве и препарандијског катихете Ђорђа Петровића. Вељкова мати Милева била је кћер све-

Сахрана Вељка Петровића у Београду, 29. јула 1967. године

Чика Вељко у свом кабинету, 1964. године

Са Миком Антићем, на снимању филма „Тројица из старог Сомбора“, почетком 1967. године

везаности за земљу и завичај, Вељко Петровић је уткао Сомбор и Сомборце у своје приповедачко дело у истој мери као што их је Милан Коњовић уткао сликарском четкицом по својим платнима.

ОСТАО ПРИВРЖЕН РАВАНГРАДУ

Чика Вељко, како је сам тражио да га зову када је већ зашао у године, деценијама је суверено доминирао у српском књижевном свету својим свезнадарством, истанчаном културним духом, држањем и опхођењем. Можда су још само Милан Ракић и Иво Андрић имали ту меру кул-

гробљу у Београду. На његов одар, без цвећа, била је положена само плетена корпица са прегршти земље, која је донета из родног Сомбора.

Остаје да се Сомбор и Сомборци данас старају макар о богатом Вељковом делу (а то, према могућностима, и чине), тој његовој *оси васелене*, око које је саздао свој песнички и приповедачки свет, и по којој је ходио, понекад претоварен многобројним умећима, знањима и интересовањима, уједно штедро их дарујући и нештедимце их расипајући, као уроњен у *ток свеомог постојања* / и без *четка, смака и трајања*.

Милан Степановић